

Jerzy Bakanacz

Życie literackie w Polsce w okresie 1863-1973

Biuletyn Polonistyczny 18/1 (55), 167-170

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Autorka wypowiedziała postulat badania dystrybucji omawianych wyrażen, jako że nie są one w tym względzie wymienne. Prześledziła ich łączliwość głównie w dwu typach połączeń: z przymiotnikami parametrycznymi oraz innymi wyrażeniami nieparametrycznymi i nazwami emocji.

W podsumowaniu konferencji Maria Renata Ma y e n o w a (Warszawa) wysunęła projekt systematycznego opracowania problematyki teoretycznej związanej z pojęciem tekstu, poddając dyskusji dwie propozycje selekcji materiału - własną i A. Bogusławskiego. W propozycjach tych znalazły się postulaty dotyczące precyzyjnego ustalenia pojęcia tekstu oraz badania układu elementów w tekście (struktury tematyczno-rematycznej zdania, problemu presupozycji, spójności tekstu, stygowanych jego części); stworzenia typologii gatunków w oparciu o zasady koherencji; podjęcia problemu wykorzystania układów dewiacyjnych w tekstach poetyckich; zbadania związków między tekstami (wyrażenia metatekstowe, dialog, aluzja do innego tekstu); teoretycznego ujęcia zagadnień pragmatycznych (typy sytuacji komunikacyjnych a typy struktur tekstowych). Opracowania te, pokazujące obecny stan badań w zakresie poszczególnych problemów, byłyby rezultatem współpracy międzynarodowej w zakresie teorii tekstu, dla której forum porozumiewawcze stanowiłyby konferencje warszawskie.

Materiały tegorocznej konferencji zostaną opublikowane.

Dr Teresa Dobrzyńska

Życie literackie w Polsce

w okresie 1863—1973

W dniach od 14 do 16 października 1974 r. toczyły się w Pałacu Staszica obrady symposium poświęconego problemom życia literackiego w Polsce w okresie 1863-1973. Zostało ono zorganizowane przez Pracownię Badań Kultury Literackiej Instytutu Badań Literackich, a zgromadziło naukowców z całej Polski zajmujących się tą problematyką.

Główny organizator konferencji, prof. Stefan Ż ó ł - k i e w s k i (IBL), w swoim zagajeniu odniósł tematykę spotkania do nowszych zainteresowań badawczych nauki o lite-

raturze, podkreślając coraz większy udział i rolę informacji socjologicznych we współczesnym literaturoznawstwie, chętnie podejmującym kwestie powiązania dzieła literackiego z rzeczywistością społeczno-kulturową.

W pierwszym dniu obrad wygłoszono siedem referatów, dających się ująć w dwie grupy. Referaty Mariana S t ę p n i a (UJ) - "Badanie życia literackiego na tle polskiej tradycji socjologii literatury", i Stanisława F r y b e s a (UW) - "Metody socjologiczno-historyczne w badaniach nad życiem literackim" - miały charakter niejako porządkujący całościową problematykę badań nad życiem literackim, pierwszy - kreśląc rozwój polskiej myśli socjologiczno-literackiej, drugi - ukazując krajobraz teoretycznych i praktycznych kłopotów w badaniu życia literackiego i pokazując przy tym odrębność problematyki socjologii życia literackiego i historii literatury.

Na drugą grupę składają się referaty: Andrzeja Z. M a - k o w i e c k i e g o (UW) - "Kronika życia literackiego Warszawy w roku 1864", Zdzisława L i b e r y (UW) - "Problemy życia literackiego w Polsce w XVIII w.", Janiny K a - m i o n k o w e j (IBL) - "Małe manifesty romantyczne", Władysława K o r o t a j a (IBL) - "Cenzura w Polsce XVI i XVII w." i Józefa S z c z e p a n i c a (Bibl.Oss.) - "Problemy cenzury w Polsce doby Oświecenia". Przy różnorodnych perspektywach metodologicznych łączy je wspólne odniesienie do czasów dawniejszych. Autorzy próbowali - na wybranych elementach życia literackiego różnych epok - pokazać znaczenie interpretacji tych elementów dla całościowego obrazu epoki.

Referaty wygłoszone w drugim dniu obrad miały w przeważającej mierze charakter metodologiczny, a jedynym historycznym odniesieniem była współczesność, tj. kultura polska w okresie przed- i powojennym. Referaty te wygłaszali kolejno: Janusz D u n i n (UŁ) - "Książka popularna i jej rola w dziejach życia literackiego w Polsce", Maryla H o p f i n - g e r (IBL) - "Kultura audiowizualna a rozumienie literatury", Rafał M a r s z a ł e k - "Film a propaganda", Janusz L a l e w i c z (IBL) - "System komunikacji a typ kultury literackiej", Krzysztof D m i t r u k (UMCS) - "Ośrodek literacki. (Próba systematyzacji problematyki badawczej)",

Janusz S t r a d e c k i (IBL) - "Biografia zbiorowa grupy literackiej na przykładzie »Skamandra«", Jerzy B a k a - n a c z (IBL) - "Przegląd socjologicznej problematyki grup literackich". Zarówno wygłoszone referaty, jak dotycząca ich ożywiona dyskusja zaakcentowały rozszerzanie się kompetencji badawczych literaturoznawcy, potrzebę krystalizacji zainteresowań poza wąsko pojmowaną dziedziną tekstów literackich, wejścia w obszar szeroko rozumianej kultury.

Ostatni dzień stanowił swego rodzaju próbę zastosowania nakreślonych poprzednimi referatami tez teoretycznych w praktycznych badaniach nad współczesną kulturą literacką. Referaty wygłosili tu: Andrzej B u k o w s k i (UG) - "Ośrodki życia literackiego na Pomorzu w latach 1920-1939", Andrzej P ł a u s z e w s k i (UŁ) - "Grupa a.r. (artyści rewolucyjni) w Łodzi", Barbara D o m a n s k a (UMK) - "Program kulturalny radia w Toruniu w latach międzywojennych", Jan B e ł k o t (UMK) - "Konfraternie artystów w Toruniu w latach 1920-1939", Oskar C z a r n i k - "Powieści sensacyjne w dziennikach warszawskich i łódzkich", Ewa W n u k - L i p i n s k a (BN) - "Społeczne funkcje reportażu", Jerzy T y n e c k i (UŁ) - "Zasób repertuarowy teatru prowincjonalnego", Barbara W y s o c k a - "Wielkopolska ideologia regionalna okresu międzywojennego w literaturze i publicystyce".

Trzeci dzień obrad, jak zresztą cały przebieg sympozjum, dał możność konfrontacji metodologii reprezentowanej przez przedstawicieli różnych ośrodków uniwersyteckich i pozauniwersyteckich w kraju - tych oczywiście, które rozwijają badania nad życiem literackim i pragną wymiany doświadczeń naukowych nad tą młodą stosunkowo dyscypliną polonistyczną.

Na zakończenie każdego z trzech dni obrad następowała dyskusja, przy czym dyskutanci, koncentrując się w zasadzie na wygłoszonych referatach, często formułowali własne zagadnienia, przedstawiali własne propozycje, zarówno teoretyczne, jak prezentujące przykłady ich praktyki badawczej. Mówiono m.in. o konieczności podejmowania w zakresie badań nad życiem literackim współpracy z socjologami i historykami kultury, wielu bowiem historykom literatury stosowane przez nich narzędzia badawcze, swoista izolacja i pedantycznie sztwyne zakreslanie nieprzekraczalnych kompetencji nie poz-

walały dostrzec wielu ważnych rejonów i zagadnień kultury. Równocześnie wyniki ich przemyśleń nie zawsze docierały i rzadko miały znaczenie dla innych dziedzin humanistycznych, historii czy socjologii; podejmowanie zaś kompleksowych i zespołowych badań nad życiem literackim stwarza rzeczywistą możliwość dojrzenia wszystkich elementów kultury literackiej i ich niesprzecznego zinterpretowania.

Drugim ważnym zagadnieniem podejmowanym w dyskusji była sprawa praktyki badawczej - tu skupiano się na konkretnych obszarach życia literackiego w okresie międzywojennym, głównie mówiąc o Pomorzu. Okazji dostarczyły referaty ostatniego dnia obrad.

Stwierdzono wreszcie konieczność organizowania w przyszłości podobnych spotkań dla lepszego skoordynowania pracy różnych ośrodków badawczych. W tym sensie warszawskie spotkanie w Instytucie Badań Literackich miało charakter bardziej roboczy niż uroczysty i traktować je trzeba nie tyle jako panoramę osiągnięć kultury polskiej w ostatnich latach, co raczej jako bardzo jeszcze niepełny rejestr pytań o sposoby i możliwości badania faktycznego i historycznie ukonkretnionego życia literackiego.

Mgr Jerzy Bakanacz

Literatura polska i rosyjska przełomu XIX XX wieków

Konferencja, której temat brzmiał: "Literatura polska i rosyjska przełomu XIX/XX w.", zorganizowana w ramach współpracy trzech Instytutów: Instytutu Słowianoznawstwa i Bałkanistyki AN ZSRR, Instytutu Literatury Światowej im. M. Gorkiego AN ZSRR oraz Instytutu Badań Literackich PAN, toczyła się w Instytucie Badań Literackich w Warszawie w dniach 11-12 listopada 1974 r. Celem jej było uwypuklenie tendencji typologicznych w sztuce przełomu XIX i XX wieków poprzez odwołanie się do materiału dwu literatur: rosyjskiej i polskiej.

W obszernym zagajeniu obrad Dmitrij Fiodorowicz Markow (Moskwa, ISiB AN ZSRR) zarysował ogólną koncepcję literatury przełomu wieków. Podkreślił ogromną złożoność i